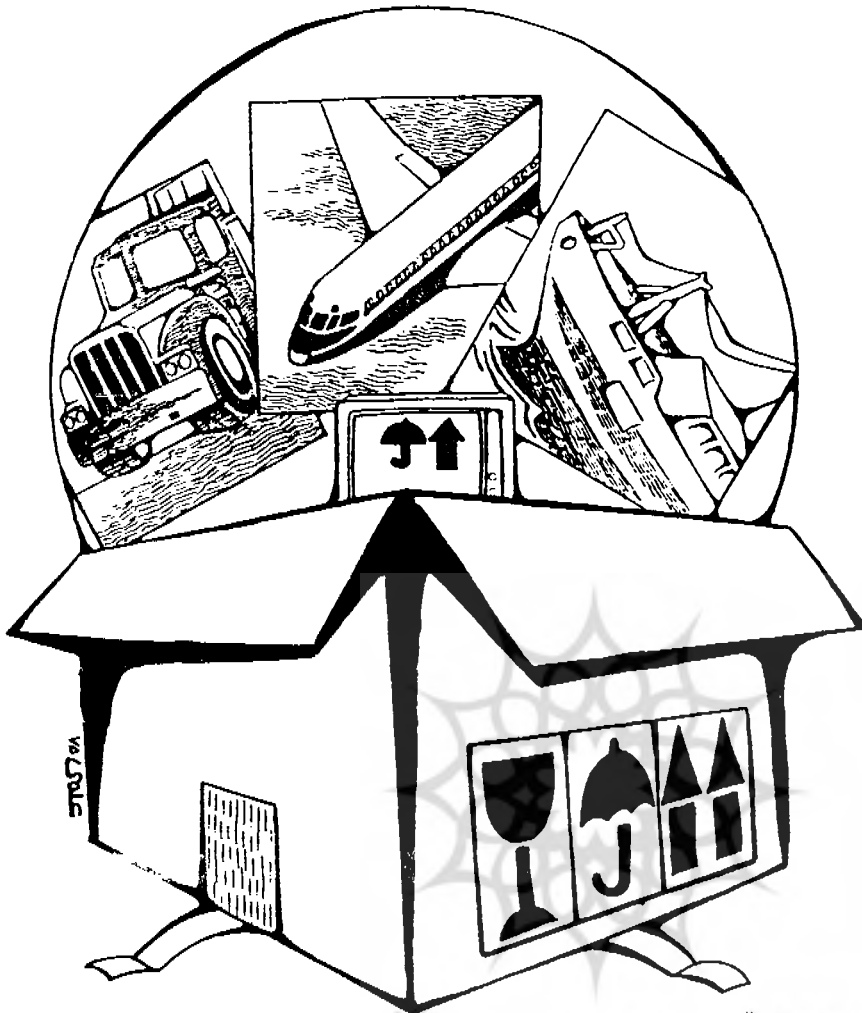

ضرورت سرمایه‌گذاری در صنایع بسته‌بندی

اشاره:

در ساره نقش بسته‌بندی کالاهای صادراتی به صورت مناسب، شکل و مطابق با استانداردهای بین‌المللی که به کیفیت کالا تا رسیدن به دست مصرف‌کننده نهایی آسیب وارد نشود، سخن بسیار گفته شده است. اما در زمینه این که چرا غالباً محصولات سستی (به ویژه مواد غذایی و کشاورزی به صورت تازه یا خشک) بدون بسته‌بندی مناسب عرضه می‌شود، بحث کافی و کارشناسی نشده است.

طبق برآورد منابع بین‌المللی، تقریباً در اکثر کشورهای در حال توسعه و توسعه‌نیافته تا ۵۰ درصد محصولات غذایی به لحاظ نبود وسایل بسته‌بندی مناسب، ضایع شود. این ضایعات در ایران تا ۳۰ درصد تولیدات غذایی و کشاورزی می‌رسد و به طور مسلم تحمل چنین خسارات سنگینی برای کشورهای که از کمبود منابع ارزی رنج می‌برند، چندان آسان نیست.

در این گزارش، نگاهی به ضعف سیستم بسته‌بندی و مسایل و مشکلات ناشی از آن داریم.

○ بسته‌بندی کالاها با توجه به نوع آنها (کشاورزی یا صنعتی)، بازار هدف (داخلی یا خارجی)، ابزار حمل و نقل زمینی، هوایی، دریایی و ... باید ویژگی‌هایی داشته باشد تا کالا سالم به مقصد برسد.

به نکات ایمنی در بسته‌بندی توجه نکنند، نمی‌توانند مطمئن باشند که به درآمد مورد نظر خود دست خواهند یافت یا خیر.

بسته‌بندی از نظر نوع کالا و مقصد عرضه

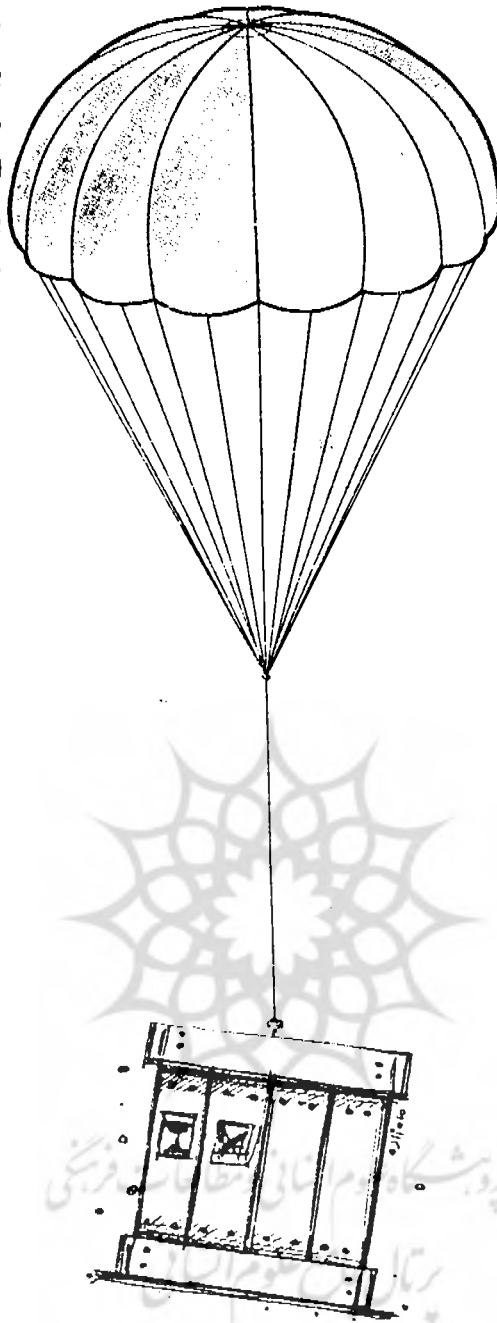
در بسته‌بندی این نوع کالاها باید به نکات بهداشتی توجه داشت. اغلب محصولات کشاورزی ایران به صورت فله یا در بسته‌بندی‌های بزرگ ارایه می‌شوند. این نوع بسته‌بندی ویژه عمده‌فروشان است و از آنجا که هدف از عرضه کالا رسیدن آن

کارشناسان براین عقیده‌اند که بسته‌بندی کالاها از نظر نوع آنها با یکدیگر تفاوت اساسی دارند محصولات غذایی و کشاورزی (به صورت تازه، خشک یا کنسرو شده) مدت مصرف مشخصی دارند و از نوع مواد فاسدشدنی هستند. لذا

ضعف سیستم بسته‌بندی کالاها و علل آن:

بسته‌بندی کالاها با توجه به نوع کالا (کشاورزی یا صنعتی)، بازار هدف (داخلی یا خارجی)، ابزار حمل و نقل کالا (کامیون، کشتی، هواپیما، قطار)، باید ویژگی‌ها و مشخصاتی داشته باشد که رعایت آنها برای سالم به مقصد رسیدن کالا، ضروری است. به طور مسلم چنانچه صادرکنندگان

بسیاری از صادرکنندگان. خاطراتی از به‌هدر رفتن سرمایه خود در اثر فاسد شدن محصولات که صادر کرده‌اند دارند. این افراد به ضرورت سرمایه‌گذاری در سیستم بسته‌بندی مدرن پی برده‌اند و اغلب از صدور محصولات فله پشیمان می‌شوند.

○ بعد خانواده در کشورهای پیشرفته کمتر از ۴ نفر است، لذا بسته‌بندی کالاهای مصرفی و مواد غذایی برای این بازارها باید در سطح کوچک و برای مصرف یک تا چهار نفر باشد.

در مورد کالاهای صنعتی نیز توجه به بسته‌بندی مناسب که در اثر ضربه، جابه‌جایی و فشار بد کالا آسیب نرساند نیز بسیار مهم است. این بسته‌بندی‌ها از نظر شکل ظاهری نیز باید جذابیت کافی برای مصرف‌کنندگان داشته باشد. نگاهی به وضعیت بسته‌بندی کالاهای صادراتی نشان می‌دهد که اغلب آنها از مواد اولیه مناسب برای تولید جعبه‌ها استفاده نمی‌کنند و طرح‌های بسته‌ها نیز مشابه برخی انواع خارجی است و از ابتکار و هنر ایرانی نشان ندارد.

ضرورت سرمایه‌گذاری در صنعت بسته‌بندی

صنعت بسته‌بندی در ایران، صنعتی تازه یا است، سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در سال‌های اخیر متناسب با نیاز واحدهای تولیدی و حجم تولیدات کشاورزی و صنعت نمی‌باشد. با توجه به کمبودهایی که وجود دارد، هنوز ظرفیت بسیار بالایی برای جذب سرمایه‌گذاری در این رشته وجود دارد.

اداره کل صنایع شیمیایی و سلولزی وزارت صنایع که شمار واحدهای فعال در

به‌دست مصرف‌کننده نهایی است، محصولاتی که بدین شکل بسته‌بندی شوند، نیاز به تجدید بسته‌بندی دارند.

بسیاری از محصولات خوراکی که به‌صورت فله صادر می‌شوند، در کشورهای دیگر بار دیگر بسته‌بندی ویژه مصرف‌کننده می‌شوند. این اقدام سود اصلی ناشی از تجارت و عرضه کالا را نصیب واسطه معامله می‌کند. مشتریان در اغلب کشورهای پیشرفته از خانوارهای با بعد کمتر از ۴ نفر تشکیل شده‌اند و لذا بسته‌بندی مورد نیاز آنها بسته‌بندی‌های کوچک برای مصرف یک تا چهار نفر می‌باشد. چنانچه کالاها در مرحله بسته‌بندی با توجه به بازار فروش آنها بسته‌بندی مناسب شوند، اشتغال بیشتری حتی در مناطق روستایی ایجاد کرده سود بیشتری را نیز نصیب تولیدکننده و صادرکننده می‌نماید.

در بسته‌بندی محصولات غذایی، توجه به نکات بهداشتی برای سالم رسیدن کالا به بازار مقصد ضروری است، به همین جهت استفاده از وسایل بسته‌بندی مدرن و مناسب ضرورت دارد.

○ صدور محصولات کشاورزی فاسدشدنی در بسته‌بندی‌های بزرگ یا به‌صورت فله، سود سرشاری را نصیب واسطه‌های تجدید بسته‌بندی آنها می‌کند.

مورد کالا، زمان تولید، مدت مصرف، مواد تشکیل‌دهنده، نام تولیدکننده و آدرس وی، علامت استاندارد یا پروانه بهداشتی و... بسیار مهم است. یعنی موضوع اطلاع‌رسانی در بسته‌بندی اهمیت بسزایی دارد و می‌تواند اطمینان مصرف‌کننده را جلب کند.

چون اغلب محصولات غذایی در بسته‌بندی نامناسب و بزرگ عرضه می‌شوند، سلامت تولیدات به خطر می‌افتد.

گذشته از شکل ظاهری بسته‌بندی (استفاده از رنگ‌های مناسب و جذاب برای کاغذ بسته‌بندی) نوآوری در طراحی و گرافیک بسته‌ها نیز اهمیت دارد و می‌تواند مصرف‌کننده را به خرید کالا تشویق کند. باید توجه داشت که در بسته‌بندی‌های ویژه خانواده، اطلاعات کافی و دقیق در

صنعت بسته‌بندی را بیش از یک‌هزار واحد اعلام می‌کند، نیاز آنها به مواد پلاستیک را سالانه ۵۰۰ هزار تن به ارزش ۴۰۰ میلیون دلار برآورد کرده است. این حجم عظیم مواد اولیه موردنیاز برای تأمین نیاز واحدهای بسته‌بندی با راه‌اندازی پتروشیمی اراک و امام خمینی تا ۹۰ درصد قابل تأمین اعلام شده است.

○ توجه به بازار هدف، سلیقه و زبان مردم، آرایه اطلاعات صحیح درباره مواد تشکیل دهنده کالا، نام و نشان تولیدکننده، علامت استاندارد یا پروانه بهداشتی، در طراحی بسته‌های کالاهای صادراتی اهمیت دارد و اعتماد مصرف‌کنندگان خارجی را جلب می‌کند.

در حال حاضر واحدهای صنعتی در بخش بسته‌بندی در زمینه تولید کارتن، پاکت، پلاستیک، ظروف یک‌بار مصرف پلاستیک غذایی و بهداشتی، فعالیت می‌کنند. گذشته از آن که اغلب این واحدها به‌خاطر کمبود نقدینگی قادر نیستند مواد اولیه موردنیاز در حد ظرفیت اسمی را تأمین کنند. ظرفیتی متناسب با حجم تولیدات صنعتی و کشاورزی نیز دارند و به همین جهت افزایش سرمایه‌گذاری در این زمینه برای ظرفیت‌سازی‌های جدید ضروری است.

دولت با آرایه تسهیلات ارزی به صنایع بسته‌بندی، تا حدودی این گونه واحدها را حمایت می‌کرد. در نخستین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی نیز از طریق واگذاری مواد اولیه و ماشین‌آلات، سیاست حمایت از صنایع بسته‌بندی دنبال می‌شد، اما در حال حاضر این حمایت‌ها قطع شده است. در حال حاضر

واحدهایی که فعالیت صادراتی دارند، می‌توانند از محل ارز صادراتی به خرید ماشین‌آلات یا دریافت اعتبارات بانکی مبادرت ورزند. البته کسب اعتبارات بانکی نیز در اثر محدودیت‌های اعمال شده از سوی بانک‌ها، چندان آسان نیست. برخی دست‌اندرکاران صنعت بسته‌بندی بر این عقیده‌اند که رشد قابل توجهی برای این رشته از صنعت در نخستین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به‌وجود آمد، اما ادامه این روند با سیاست‌های محدودکننده اتخاذ شده از سوی دولت، با کندی مواجه شد.

باوجود آن که راه‌اندازی واحدهای پتروشیمی تولیدکننده پلی‌اتیلن و پلی‌پروپیلن گام موثری در زمینه تأمین مواد اولیه پلاستیک واحدهای بسته‌بندی می‌باشد، لیکن ضعف چاپ در صنعت بسته‌بندی سبب شده است که از این امکانات نیز به‌طور مناسب و شکل استفاده نشود، اگرچه در مقایسه با حجم تولیدات قابل عرضه در بازارهای بین‌المللی، ظرفیت صنایع بسته‌بندی هنوز کم است.

○ در بسته‌بندی کالاهای صنعتی باید نوع مواد بکار رفته به‌گونه‌ای انتخاب شوند که در اثر ضربه، فشار، جابه‌جایی و ... به کالا آسیب وارد نشود و نوع بسته‌بندی از نظر شکل ظاهر جذابیت داشته باشد.

چاپخانه‌ها در ایران غالباً همه نوع فعالیتی را در کنار یکدیگر انجام می‌دهند و لذا توجه کافی به چاپ بسته‌بندی‌های موردنظر برای صدور کالا ندارند. اغلب آنها با طراح، گرافیست و یا لیتوگراف ارتباط کافی برقرار نمی‌سازند تا بتوانند

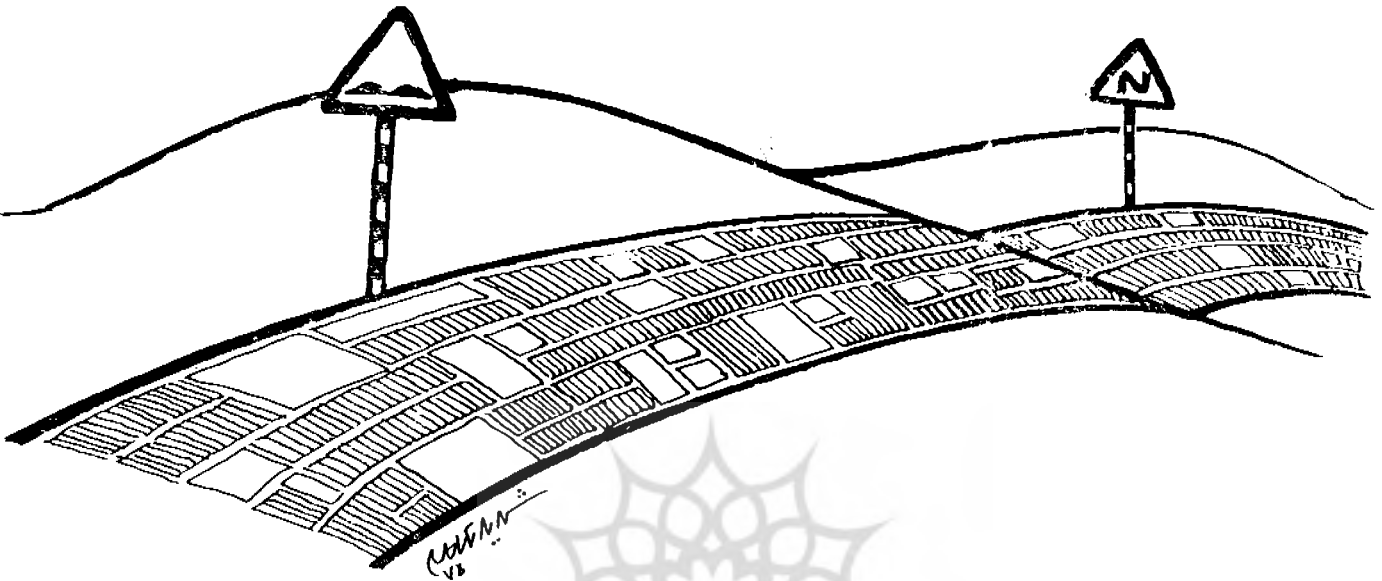
نقطه‌نظرهای آنها را با دقت در چاپ اجرا کنند. حتی توجه به نوع کاغذ بسته‌بندی که به چاپخانه آرایه می‌شود، در بسیاری از چاپخانه‌ها کافی نیست. ایجاد رابطه نزدیک میان طراح، لیتوگراف و چاپچی اهمیت بسزایی دارد.

از سوی دیگر طراح بسته‌بندی توجه کافی به بازار موردنظر برای عرضه کالا ندارد. این مسأله اهمیت بسزایی دارد. چاپ مطالب و اطلاعات موردنظر صادرکننده به زبان کشور مقصد، توجه به سلیقه مصرف‌کنندگان در این بازار، نوع بسته‌بندی مورد نیاز با توجه به بعد خانوار و نیز توجه به ابزار و وسایلی که برای حمل و نقل کالا تا رسیدن به مقصد بکار می‌رود، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

تشکیل شرکت‌های بازرگانی که با استفاده از کارشناسان و بازاریابان حبره می‌تواند اطلاعات بازارهای مقصد را جمع‌آوری و در اختیار تولیدکنندگان و مسؤولان صنایع بسته‌بندی قرار دهد، از گام‌هایی است که در توسعه صادرات و افزایش سهم بازار، کارساز می‌باشد.

○ سرمایه‌گذاری انجام شده در صنعت بسته‌بندی در ایران ظرف سال‌های اخیر با توجه به حجم تولیدات کشاورزی و صنعتی کشور، کافی نیست. هرچند گام‌های مثبت در این زمینه برداشته شده است، لیکن هنوز فضای وسیعی برای سرمایه‌گذاری و ایجاد ظرفیت‌های جدید، وجود دارد.

متأسفانه در ایران تجربه زیادی از فعالیت صادراتی شرکت‌های بازرگانی در اختیار نمی‌باشد و لذا غالباً تولیدکنندگان خود اقدام به صدور کالا می‌کنند و با توجه به

○ با راه‌اندازی پتروشیمی امام خمینی و اراک تقریباً ۹۰ درصد نیاز صنایع بسته‌بندی به مواد پلاستیکی تأمین شده است، اگرچه کمبود نقدینگی استفاده از ظرفیت اسمی صنایع بسته‌بندی را دشوار نموده است.

از سوی دیگر بخش خصوصی می‌تواند با سرمایه‌گذاری وسیع‌تر در صنایع تبدیلی و بسته‌بندی، از فضای مناسب اقتصادی برای توسعه صادرات غیرنفتی به‌نحو مطلوب بهره بگیرد.

اتخاذ سیاست‌های حمایتی از سوی دولت برای تشویق سرمایه‌گذاران در صنایع بسته‌بندی و تأمین نیازهای آنها به منابع بانکی و ارزی، تسهیل واردات ماشین‌آلات چاپ و بسته‌بندی (حتی لغو تعرفه گمرکی و سود بازرگانی)، تأکید بر عرضه محصولات بسته‌بندی شده در بازارهای داخلی و خارجی ارایه تسهیلات بیشتر برای صادرکنندگان کالاهای بسته‌بندی شده (نظیر تنخواه ارزی و ...)، می‌تواند روند صادرات غیرنفتی را متحول ساخته و به دستیابی به اهداف برنامه دوم در زمینه صادرات غیرنفتی، کمک کند.

ضعف اطلاعاتشان از بازارهای فروش، قادر نیستند در حد مطلوب فعالیت صادراتی خود را توسعه دهند.

باتوجه به این امر که حیات اقتصادی کشور به توسعه صادرات غیرنفتی بستگی تام دارد، توجه و عنایت دست‌اندرکاران تولید و تجارت به مسأله بسته‌بندی کاملاً ضروری است.

از سوی دیگر ضعفی که در زمینه تأمین مواد اولیه مناسب و ماشین‌آلات و تجهیزات مدرن بسته‌بندی در حال حاضر وجود دارد، می‌بایست با سرمایه‌گذاری مناسب از سوی دولت و بخش خصوصی به سرعت برطرف شود.